

**DIE JUBILÄUMSTAGUNG „50 JAHRE *FORSCHUNGEN ZUR VOLKS-
UND LANDESKUNDE. SIEBENBÜRGEN UND SEINE DEUTSCHE
MINDERHEIT*“ (16.–18. OKTOBER 2009)**

GUDRUN-LIANE ITTU*

**Sesiunea jubiliară „Transilvania și minoritatea germană. 50 de ani *Forschungen
zur Volks- und Landeskunde*” (16–18 octombrie 2009)**

Institutul de Cercetări Socio-Umane din Sibiu a sărbătorit prin intermediul sesiunii științifice intitulate „50 de ani *Forschungen zur Volks- und Landeskunde. Transilvania și minoritățile sale*” semicentenarul revistei sale *Forschungen*. Sesiunea, care s-a bucurat de participare națională și internațională, s-a desfășurat în intervalul 16–18 octombrie 2009.

**The Jubilee Conference “50 Years *Forschungen zur Volks- und Landeskunde.
Transylvania and its German Minority*” (16th–18th of October 2009)**

With the conference bearing the earlier mentioned titled the “Research Institute for Social Sciences and the Humanities” in Sibiu celebrated, between the 16th and 18th of October 2009, the 50th anniversary of its house-in journal “*Forschungen zur Volks- und Landeskunde*”. The conference enjoyed large participation from researchers from Romania and abroad.

Keywords: conference, revue, “*Forschungen zur Volks- und Landeskunde*”, german minority, Romania, research, social sciences, humanities.

---

* Dr. Gudrun-Liane Ittu, Forscherin III. akad. Grades (Fachbereich: Kulturgeschichte) im Forschungsinstitut für Geisteswissenschaften Hermannstadt. Dienstanschrift: Institutul de Cercetări Socio-Umane, Bdul Victoriei 40, Ro–550224, Sibiu; E-Mail: ittu@icsusib.ro; Telnr.: 0040-269-212604.

ZUR ANTHROPOMORPHEN VENUS-STATUETTE DER VINČA-KULTUR VON LIMBA-OARDA DE JOS (KREIS ALBA)

MARIUS M. CIUȚĂ*

Considerații preliminare asupra plasticii antropomorfe vinčiene descoperite în situl arheologic de la Limba-Oarda de Jos (Jud. Alba)

Comunicarea se oprește asupra plasticii antropomorfe vinčiene timpurii descoperite în cadrul campaniilor din anii 1995–2001 în cadrul sitului arheologic de la Limba-Oarda de Jos. Propunerile de clasificări pe criterii morfologico-stilistice, tehnologico-funcționale și simbolistice, sunt tratate în mod separat. Un accent deosebit este acordat prezentării principalelor trăsături generale ale artefactelor care compun categoria generală cunoscută ca: *plastică antropomorfă*. Descrierea facturii, a tehnologiilor de confecționare, a elementelor anatomice specifice, a caracteristicilor generale dar și particulare, specifice, sunt prezentate de autor. La final, sunt avansate, generic, ipotezele cel mai frecvent vehiculate în literatura de specialitate cu privire la semnificația acestor artefacte, respectiv scurte intervenții asupra analogiilor cu descoperiri similare din Transilvania și Banat.

Preliminary Considerations Regarding the Anthropomorphic Vinča Figurine of Venus Discovered in the Archaeological Site Limba-Oarda de Jos (Alba County)

The present paper is a preliminary study regarding an early Vinča anthropomorphic figurine discovered in site of *Limba-Oarda de Jos* during the archaeological campaign from 1997.

The description of the type, the manufacturing technologies, the specific anatomical features, the specific characteristics are presented by the author. Finally, are advanced, generically, some assumptions most frequent disseminated in the literature regarding the significance of these artifacts, respectively short interventions with similar findings analogies from Transylvania and Banat.

Regarding the artistic aspect, we note different trends. The artist drew a particular attention to some parts. Anatomical elements are sometimes represented accurate, with an overflowing realism, while others are rendered sketchy, geometrical, leading to abstraction.

In the case of *Venus from Limba*, we noticed a harmonious junction between Starčevo and early Vinča elements, all of them showing a balanced symbiosis, a mixture of two conceptually different patterns where Vinča elements tend to impose (by triangular mask oriented up, by flattening of top of head which form the upper edge of the mask, by the

---

* Dr. Marius M. Ciută, hon. Dozent an der „Lucian-Bлага“-Universität Hermannstadt/Sibiu; Offizier im Polizeinspektorat des Kreises Alba, Fachbereich: Erhaltung des nationalen Kulturerbes; E-Mail: mariusciuta@yahoo.com.

arms construction in an original manner with means of wooden rods which remained well-shaped imprinted; by the loss of the Starčevo elegant forms in the benefit of Vinča brutal forms, more massive, respectively by typical Vinča ceramic clay).

Keywords: archaeology, Neolithic Age, anthropomorphic figurine, Vinča-Culture, Venus.

STUDIOSI CIBINIENSES – HERMANNSTÄDTER STUDIERENDE AN EUROPÄISCHEN UNIVERSITÄTEN VOR 1850, MIT BESONDERER BERÜCKSICHTIGUNG DER MEDIZINER

ROBERT OFFNER*

Studiosi Cibinienses – studenți sibieni în universitățile europene înainte de 1850, cu specială referire la medicii

Articolul abordează dezvoltarea sistemului școlar și universitar transilvănean cu specială referire la orașul Sibiu. Deoarece prima universitate a fost fondată la Cluj abia în anul 1872, tinerii transilvăneni erau nevoiți să studieze în străinătate. În prima parte, autorul se concentrează asupra așa-zisei „peregrinatio academica” la mijlocul secolului al XIX-lea, precum și a rețelei de universități preferate de studenții transilvăneni. În partea a doua, autorul se ocupă de câțiva medici importanți din Sibiu, sau care au activat în acest oraș, precum Ladislaus Stuff, Georg Schirmer, Andreas Teutsch, Samuel Köleseri, Ioan Piuaru Molnar von Müllersheim, Michael G. Agnethler, Michael G. Neustädter, Michael Hager și alții. Numeroși medici din străinătate ce s-au stabilit la Sibiu au contribuit la dezvoltarea unui sistem de asistență medicală de înaltă calitate. Deși din punct de vedere geografic Sibiul era plasat la marginea Imperiului Habsburgic, asistența medicală era la nivelul celei din Europa Centrală.

Studiosi Cibinienses – Students from Sibiu in European Universities before 1850 with Special Emphasis on Medicine Students

The article approaches the development of the school and university system in Transylvania with special emphasis on the city of Sibiu. Because the first University was founded only in 1872 in Cluj, youngsters from Transylvania had to travel abroad. In the first part the author is focusing on the “peregrination academica” until the middle of the 19th century as well as on the ranking of universities Transylvanian students liked to attend. In the second part he deals with important physicians from Sibiu or working there as Ladislaus Stuff, Georg Schirmer, Andreas Teutsch, Samuel Köleseri, Ioan Piuaru Molnar von Müllersheim, Michael G. Agnethler, Michael G. Neustädter, Michael Hager a. o. Many physicians from abroad who settled in Sibiu contributed to a high quality medical care. Although Sibiu from the geographical point of view was marginal in the Austrian Empire, medical care was as good as in the whole Central Europe.

Keywords: Studiosi Cibinienses, medicine students, Sibiu, European Universities.

---

* Dr. Robert Offner, Nobelstr. 4, D-95469 Speichersdorf; E-Mail: r.offner@t-online.de.

HARALD KRASSER, EIN MITARBEITER DES HERMANNSTÄDTER AKADEMIE-INSTITUTS UND DER ZEITSCHRIFT „FORSCHUNGEN“*

JOACHIM WITTSTOCK**

Harald Krasser, un colaborator al Institutului Academiei din Sibiu și al revistei „Forschungen“

Harald Krasser (1906–1981), filolog și istoric preocupat de moștenirea culturală, era printre cei care au activat în cadrul instituției de cercetare sibiană încă de la înființarea ei în 1956. Unitatea de studii l-a avut ca angajat, într-o formă relativ liberă, el participând la documentări, traduceri și revizuirii de texte. Dar și după ce centrele de greutate ale muncii sale se mutaseră, în anii până la emigrarea sa în 1976, el a fost preocupat de soarta Institutului Academiei și de revista „Forschungen”.

Autorul comentează condițiile dificile în care un intelectual de formația lui Krasser era nevoit să se familiarizeze cu mecanismele cercetării în era „democrației populare” a anilor '50 și '60. Se demonstrează cum acționau alternativ impulsuri pozitive și negative, de promovare și de înfrânare.

Printre alte surse documentare sunt valorificate și manuscrise, aflate în partea sibiană a lăsamântului Harald Krasser.

Harald Krasser – a Collaborator of the Academy Institute in Sibiu and of the Journal “Forschungen”

Harald Krasser (1906–1981), philologist and historian of the cultural heritage of the Transylvanian Saxons, was one of the collaborators of the Research Institute in Sibiu from its very beginning in 1956. As a kind of employee associate he contributed documentation, translations and proof reading. Although the focal point of his research work changed until he emigrated in 1976, he was still interested in the development of the institute and its journal “Forschungen”.

The author of this paper points out the difficulties an intellectual had to face in adapting to the research mechanisms of the “peoples’ democracies” in the '50s and 60s

---

* Mitteilung, die im Rahmen der Jubiläumstagung: „Siebenbürgen und seine deutsche Minderheit. 50 Jahre *Forschungen zur Volks- und Landeskunde*“, 16.–18. Oktober 2009, gehalten wurde.

** Joachim Wittstock, bis 1999 Mitarbeiter des Forschungsinstituts für Geisteswissenschaften Hermannstadt/Sibiu (im Bereich Literaturgeschichte). Schriftstellerisch tätig. Postanschrift: Str. Constantin Noica 15, RO–550169 Sibiu, România.

of the 20th century. Among the sources of documentation Joachim Wittstock studied that part of Krasser's bequest which, when leaving Romania, remained in Sibiu.

Keywords: Research Institute of the Romanian Academy, Review *Forschungen zur Volks- und Landeskunde*, Harald Krasser, research methods, 50s and 60s of the 20th century.

HERMANNSTADT UND DIE WALACHEI BIS ZUM 18. JAHRHUNDERT

ȘTEFAN FIRU*

Sibiul și Țara Românească până în secolul al XVIII-lea

Interesul față de istoria sașilor, în particular față de istoria Sibiului, a trecut prin mai multe etape. Parte a unei cercetări mai ample, articolul de față analizează legăturile Sibiului cu Țara Românească în contextul istoric general și regional în care au evoluat raporturile specifice dintre cele două lumi, relativ apropiate din perspectiva geografică dar atât de diferite, îndepărtate ca instituție și civilizație.

Sibiu and the Southern Romanian Province up to the 18th Century

The interest in the Saxons' history, particularly in the history of Sibiu, comprises several stages. As part of a wider researchwork, the article analyses the relations between the city of Sibiu and the Southern Romanian Province in the general and regional historical context. Within this context the specific relations between the two different worlds had evolved. Although from the geographical point of view they were close, their civilization and institutions were quite different.

Keywords: Sibiu, Transylvania, 18th century, Southern Romanian Province, Transylvanian Saxons.

* Dr. Ștefan Fîru, Geschichtelehrer am „Independența“-Kolleg in Hermannstadt/Sibiu. E-Mail: stefanfîru@gmail.com.

TRADITIONELLE KULTUR UND ZIVILISATION DES RUMÄNISCHEN VOLKES IN DER ZEITSCHRIFT „FORSCHUNGEN ZUR VOLKS- UND LANDESKUNDE“*

ILIE MOISE**

Cultură și civilizație tradițională românească în revista „Forschungen zur Volks- und Landeskunde”

Lucrarea *Cultură și civilizație tradițională românească în revista Forschungen zur Volks- und Landeskunde* încearcă să contureze preocupările periodicului sibian, de-a lungul celor cinci decenii de apariție, pentru valorificarea studiilor și articolelor despre cultura populară din România. Se oprește asupra celor mai importanți colaboratori (Cornel Irimie, Herbert Hoffmann, Gheorghe Pavelescu, Corneliu Bucur, Anca Goția, Horst Klusch ș.a.) – majoritatea sibieni, și asupra principalelor teme abordate: *arta populară, obiceiurile tradiționale, istoria folclorică, interferențele româno-germane și, bineînțeles, locul și statutul muzeelor etnografice în spațiul românesc. Anotările și recenziile* publicate de-a lungul celor 50 de ani au fost asigurate de Carl Göllner, Paul Niedermaier, Anca Goția, Gudrun-Liane Ittu – cercetători ai Institutului de Cercetări Socio-Umane Sibiu, dar și de colaboratori precum Horst Klusch sau Amalia Pavelescu. Profilul materialelor publicate și calitatea de excepție a colaboratorilor i-au asigurat revistei statutul de cronică vie a activității de cercetare academică în domeniul etnologiei, marcând momentele importante, dar și direcțiile de dezvoltare ale disciplinei.

Traditional Romanian Culture and Civilization Reflected in the Journal “Forschungen zur Volks- und Landeskunde”

The article emphasizes the preoccupation of the journal with Romanian folk art and culture during its existence of half of a century. The most important ethnologists who contributed articles with were Cornel Irimie, Herbert Hoffmann, Gheorghe

---

* Mitteilung, die im Rahmen der Jubiläumstagung: „Siebenbürgen und seine deutsche Minderheit. 50 Jahre *Forschungen zur Volks- und Landeskunde*“, 16.–18. Oktober 2009, gehalten wurde.

** Dr. Ilie Moise, Professor an der „Lucian-Bлага“-Universität Hermannstadt/Sibiu, Fakultät für Sprachwissenschaften, Literatur und Kunst; Forscher I. akad. Grades (Fachbereich: Ethnologie) im Forschungsinstitut für Geisteswissenschaften Hermannstadt. Dienstanschrift: Institutul de Cercetări Socio-Umane, Bdul Victoriei 40, Ro-550024 Sibiu; E-Mail: secretariat@icsusib.ro; Telnr.: 0040-269-212604.

Pavelescu, Corneliu Bucur, Anca Goția, Horst Klusch a.o. – most of them were living in Sibiu. The major topics were folk art, traditions, the history of folklore, Romanian-German interferences, the place and status of Ethnographical Museums in Romania. There were also published book reviews and annotations by the researchers from the Academy Institute (Carl Göllner, Paul Niedermaier, Anca Goția, Gudrun-Liane Ittu) and from other institutions (Horst Klusch, Amalia Pavelescu).

Keywords: traditional culture and civilization, interference, ethnology.

**DIE PLÄNE ZUR NEUGLIEDERUNG DER VERWALTUNG
IN SIEBENBÜRGEN. ZU DEN ANFÄNGEN DER AUFHEBUNG
DER SIEBENBÜRGISCH-SÄCHSISCHEN AUTONOMIE NACH
DEM AUSGLEICH VON 1867***

PÁL JUDIT**

**Planuri de reorganizare administrativă a Transilvaniei și începuturile desființării
autonomiei săsești după Compromisul de la 1867**

În epoca modernă statele europene au atribuit printr-o politică centralizatoare, valențe politice teritoriului, perceput de acum încolo ca și teritoriu „național”. Tendințele omogenizatoare ale statelor naționale au fost, însă, des întâmpinate cu rezistență din partea autonomiilor pe cale de desființare sau a naționalităților vizate. Dezbaterile privind reorganizarea administrativă a Transilvaniei și în cadrul ei reorganizarea Pământului crăiesc (Königsboden) la mijlocul secolului al 19-lea și cu precădere în primii ani de la Compromisul de la 1867 reprezintă un exemplu eclatant în acest sens. În articol sunt prezentate pe larg aceste dezbateri. După o perioadă de tranziție adepții principiului centralizării statale s-au confruntat cu apărătorii autonomiilor locale, în cadrul marii reforme administrative de la 1876 a fost dizolvat și Pământul crăiesc și în locul lui au fost organizate mai multe comitate. Principiul centralismului a câștigat în lupta cu păstrarea autonomiilor locale, dar aceasta a fost o victorie cu două tășuri: pe de o parte a ajutat la consolidarea aparatului de stat, dar pe de altă parte a slăbit și mai mult adeziunea naționalităților la noua formație statală și participarea lor la viața politică.

**Plans for the Administrative Reorganization of Transylvania and the Beginnings
of the Abrogation of the Saxon Autonomy after the Compromise of 1867**

In the modern era, European states conferred, by means of a centralizing policy, political meanings to the territory, henceforth perceived as a “national” territory. The homogenizing tendencies of national states, however, often faced resistance from the embattled autonomies or the targeted nationalities. The debates on the administrative

---

* Mitteilung, die im Rahmen der Jubiläumstagung: „Siebenbürgen und seine deutsche Minderheit. 50 Jahre *Forschungen zur Volks- und Landeskunde*, 16.–18. Oktober 2009, gehalten wurde.

** Dr. Pál Judit, Dozentin an der Fakultät für Geschichte und Philosophie der „Babes-Bolyai“-Universität Klausenburg/Cluj-Napoca; Dienstanschrift: Ro-400088 Cluj-Napoca, Str. Napoca, Nr. 11; E-Mail: paljudit@gmail.com.

reorganization of Transylvania, including the reorganization of the “Königsboden” in mid-nineteenth century and especially in the first years following the Compromise of 1867, are telling examples in this respect. The present article makes a detailed analysis of these debates. After a period of transition that witnessed heated debates between the promoters of the principle of state centralization and those of local autonomies, the great administrative reform from 1876 abrogated the autonomy of the “Königsboden” and replaced it with several counties. The principle of centralism prevailed over the preservation of local autonomies, but this was a double-edged victory: on the one hand, it contributed to the strengthening of the state apparatus, but on the other hand, it weakened the adherence of nationalities to the new state organization as well as their participation in the political life.

Keywords: Transylvania, Saxons, fundus regius, administrative reorganization, local autonomies, state centralization, administrative reform from 1876.

RUMÄNISCHE MINDERHEITEN- UND KULTURPOLITIK IM POSTSOZIALISMUS

JOSEF SALLANZ*

Politica românească privind cultura și minoritățile în perioada post-socialistă

În prezentul material se abordează liniile directoare ale politicii românești din domeniul minorităților naționale și a culturii din perioada de tranziție, de-a lungul celor douăzeci de ani ce au urmat sângeroaselor evenimente din decembrie 1989. După o scurtă prezentare a structurii etnice în conformitate cu recensămintele din 1992 și 2002, interesul se concentrează asupra bazelor politicii privind minoritățile, dar și asupra importanței asociațiilor și organizațiilor minorităților naționale în dobândirea drepturilor proprii și asupra importanței sistemului de învățământ al minorităților naționale. În continuare se relevă influențele angajării unor organizații internaționale asupra politicii românești privind minoritățile naționale. În concluzie, se poate constata că procesul de internaționalizare a condus la sporirea importanței factorului etnic. Drepturile minorităților naționale sunt garantate formal, deși există o discrepanță între deziderat și realitate în cazul aplicării acestor drepturi.

The Minority Policy and the Cultural Policy in Post-Socialist Romania

The article deals with the main thrust of Romania's minority and cultural policy during the transformation process during the twenty years which have passed since the bloody coup of December 1989. After a brief presentation of the ethnic structure in the censuses of 1992 and 2002, the article focuses on the legal basis of minority policy, the importance of ethnic interest groups for the enforcement of rights and the significance of education for national minorities. It also highlights the impact of the commitment of international organizations on Romanian minority policy. In conclusion, it can be stated that the internationalization process has led to an increase in the importance of ethnicity. While the rights of national minorities are formally guaranteed, there is a discrepancy between aspiration and reality in the implementation of those rights.

Keywords: Romania, minority, minority and cultural policy, ethnic interest groups.

* Dr. Josef Sallanz, Auswärtiges Amt, Werderscher Markt 1, 10117 Berlin, E-Mail: sallanz@uni-potsdam.de.

DAS GNADENBILD VON MARIA RADNA. ANMERKUNGEN ZUR IKONOGRAPHIE

HERBERT HABENICHT*, FRANK-THOMAS ZIEGLER**

Gravura de la Maria Radna, reprezentând-o pe Fecioara Maria. Observații privind iconografia

Gravura, reprezentând-o pe Fecioara Maria cu puteri miraculoase de la Maria-Radna – ultima o fostă mănăstire franciscană și cel mai important loc de pelerinaj din Banat până în zilele noastre – reprezintă un tip aparte în multitudinea de imagini de acest gen. Nu provine din atelierul de gravură al familiei Remondini din Bassano del Grappa – după cum ne-am fi așteptat – ci pare să fi fost realizată în atelierul ordinului carmelit de la Roma. Imaginea centrală o arată pe Fecioara Maria ținând scapularul Fecioarei Carmelite.

Pentru a înțelege mai bine imaginea de la Maria Radna, este important să relevăm relația ei cu cea mai importantă reprezentare a Fecioarei Maria, cea a lui Girolamo Massei, păstrată în capela carmelită de la San Martino ai Monti din Roma. Răspunzând cerinței post-tridentine de a accentua tradiția catolică în artă, Fecioara a fost reprezentată de tipul *Eléusa*, făcându-se trimitere la începuturile ordinului Carmelit. Spre deosebire de pictura lui Massei, imaginea de la Radna este flancată de câte un chenar cu diverse scene. Cel de sub tabloul central arată „Păcătoșii în purgatoriu”, o scenă ce se referă la „privilegiul sabbatin”. În conformitate cu acesta, ordinul deținea încă din secolul al XIV-lea prerogativa eliberării anticipate a sufletelor din purgatoriu. Cele cincisprezece scene care mărginesc imaginea centrală pe trei laturi, relatează despre intervenții miraculoase ale Fecioarei Carmelite, transmise pe parcursul secolului al XVII-lea în compilații manuscrise sau imprimate.

The Miraculous Image of the Virgin Mary in Maria Radna. Observations Regarding the Iconography

The miraculous image of the Virgin Mary in Maria Radna – the latter, once a Franciscan convent and most important Catholic place of pilgrimage in the Banat

---

* Dipl. Ing. Herbert Habenicht, freischaffender Architekt, Fachbereich Denkmalpflege. Mitglied der Bayerischen und der Rumänischen Architektenkammer; Piața Avram Iancu 1, RO–310541 Lipova-Radna, E-Mail: arch.h@benicht.de.

** Frank-Thomas Ziegler, Kustos der Evangelischen Kirchengemeinde A. B. Hermannstadt für die Brukenthalsammlungen, Piața Huet 1, RO–550182 Sibiu, E-Mail: f.ziegler@evang.ro.

region up to the present – represents a rather special case within the larger group of Christian miraculous images. Contrary to the presumption hitherto, it is not a product of the Remondini's print studio in Bassano del Grappa, but very probably that of the Carmelite Order's own office in Rome. As scholars already pointed out, the central image clearly shows a depiction of the Holy Virgin holding the scapular of Our Lady of Mount Carmel.

For a better understanding of this image, it might be useful to point out its connection with the most important representation of the Virgin, done by Girolamo Massei, and kept in the Carmelite chapel in San Martino ai Monti in Rome. Responding to the post-Tridentine demand to show the continuity of the Catholic faith in the arts, the painting belongs to a specific type concerning the representation of the Holy Virgin, tied to the origins of the Carmelite Order: the *Eléusa*. However, in contrast to the painting by Massei, the representation of the Holy Virgin from Maria Radna is surrounded by painted frames. The frame below the central picture shows the sinners in the purgatory, a scene which refers to the Sabbatine Privilege, consisting in the prerogative for early liberation from the purgatory, owned by the *confratres* and *consorores* of the Carmelite Order since the 14th century. The fifteen scenes framing the other three sides of the central image are referring to miraculous interventions of Our Lady of Mount Carmel, collected and disseminated during the 17th century in handwritten or printed compilations.

Keywords: engraving, miracle image, iconography, Maria Radna, Carmelite Order, recatholization, scapulier, pilgrimage.

DIE DEUTSCHEN PUBLIKATIONEN IM SOZIALISTISCHEN RUMÄNIEN (1949–1989), EIN MITTEL ZUR BEWAHRUNG DER ETHNISCHEN IDENTITÄT*

GUDRUN-LIANE ITTU**

Publicațiile germane din România socialistă (1949–1989), un mijloc de păstrare a identității etnice

În anii 30 și 40 ai secolului al XX-lea organele de conducere ale minorității germane din România au îmbrățișat o atitudine pro-fascistă, atitudine care, după cel de-al Doilea Război Mondial a dus la repercusiuni grave precum expropriere, deportare și privațiune de drepturi civice. Din 1949 situația s-a normalizat, iar germanilor li s-a permis să-și reia viața culturală care, în conformitate cu cerințele noii societăți, trebuia să fie „marxistă în conținut și națională în formă”. În acest context, publicațiilor periodice le-a revenit un rol major. Mai întâi, în aprilie 1949, a apărut cotidianul *Neuer Weg*, urmat de revista literară *Banater Schrifttum/Neue Literatur* și de *Kultureller Wegweiser/Volk und Kultur*. În urma detensionării climatului politic, în 1957 la Timișoara și Brașov au apărut publicațiile de interes regional, *Die Wahrheit* și *Volkszeitung*. Tot ca un rezultat al climatului favorabil minorităților, în 1959 a apărut *Forschungen zur Volks- und Landeskunde*, singura revistă științifică de limba germană a Academiei Române. Publicațiile periodice împreună cu miile de titluri de carte apărute la diferite edituri s-au constituit în mijloace eficiente de preservare a mărcii definitorii a minorității germane, limba acesteia.

The German Periodicals in Socialist Romania (1949–1989), a Means of Preserving Ethnic Identity

In the 1930s and 40s (of the 20th century) the leading political figures of the German minority in Romania embraced a pro-fascist attitude. Consequently, after the Second World War Germans had to suffer expropriation, deportation and privation of civil rights. Since 1949 they were permitted to rebuild their cultural life which – according to the communist paradigm – had to be “Marxist in its content and national in shape”. In this

---

* Mitteilung, die im Rahmen der Jubiläumstagung: „Siebenbürgen und seine deutsche Minderheit. 50 Jahre *Forschungen zur Volks- und Landeskunde*, 16.–18. Oktober 2009, gehalten wurde.

** Dr. Gudrun-Liane Ittu, Forscherin III. akad. Grades (Fachbereich: Kulturwissenschaft) im Forschungsinstitut für Geisteswissenschaften Hermannstadt. Dienstanschrift: Institutul de Cercetări Socio-Umane, B-dul Victoriei 40, Ro-550024 Sibiu; E-Mail: ittu@icsusib.ro; Telnr.: 0040-269-212-605.

context, the periodicals had to play a major role. Since 1949 the newspaper *Neuer Weg* was published, followed by the reviews *Banater Schrifttum/Neue Literatur* and *Kultureller Wegweiser/Volk und Kultur*. In 1957, when the political situation became more liberal regional periodicals as *Die Wahrheit* and *Volkszeitung* were published in Timișoara and Brașov. As a result of the same political attitude, in 1959 the sole scientific review of the Romanian Academy *Forschungen zur Volks-und Landeskunde*, entirely written in German, came into being. These periodicals together with thousands of book titles published by several publishing houses were means of preserving the most important attribute of the ethnic identity of the Germans, their language.

Keywords: cultural life, German periodicals, ethnic identity, language

KAZINCZY FERENCZ, EIN REISENDER IN SIEBENBÜRGEN. SEIN BESUCH IN HERMANNSTADT/SIBIU IM JAHRE 1816*

MARIA ORDEANU**

Kazinczy Ferencz, un călător prin Transilvania. Vizita lui la Sibiu în anul 1816

În 1816, scriitorul maghiar Kazinczy Ferencz (1759–1831) a vizitat Sibiu și Muzeul Brukenthal. Impresiile sale au fost consemnate într-o serie de scrisori, publicate ulterior cu titlul „Scrisori din Ardeal”. În perioada când pregătea pentru tipar o culegere a operelor sale, Kazinczy l-a contactat pe Johann Friedrich Seiwert (1755–1832), membru al curatorium-ului instituit pentru administrarea Fundației Brukenthal. Schimbul epistolar dintre Kazinczy și Seiwert este simptomatic pentru definirea conștiinței naționale și apărarea valorilor culturii, în zorii epocii moderne. Una din scrisorile ardeleni, publicată în 1818 consemnează întâlnirea dintre Kazinczy și Seiwert, în timpul vizitei Galeriei de pictură a Muzeului Brukenthal.

Kazinczy Ferencz, a Traveller through Transylvania. His Visit to Sibiu in the Year 1816

The Hungarian writer Kazinczy Ferencz (1759–1831) visited in 1816 the city of Hermannstadt/Sibiu and the Brukenthal Art Gallery. He wrote down his impressions in a series of letters, published later under the title “Letters from Transylvania”. When he prepared an edition of his works, Kazinczy contacted Johann Friedrich Seiwert (1755–1832), who was a member of the Brukenthal Foundation. One of the Transylvanian Letters, published in 1818, tells about Kazinczy’s visit at the Brukenthal Gallery and the meeting between him and Seiwert.

Keywords: Samuel von Brukenthal, Fine Art Gallery, Hungarian visitor, 1816, mentality.

---

* Mitteilung, die im Rahmen der Jubiläumstagung: „Siebenbürgen und seine deutsche Minderheit. 50 Jahre *Forschungen zur Volks- und Landeskunde*, 16.–18. Oktober 2009, gehalten wurde.

** Dr. Maria Ordeanu, Kunsthistorikerin an der Gemäldegalerie des Nationalen Brukenthalmuseums, Sibiu/Hermannstadt, Piața Mare Nr. 4–5, Telnr.: 0040-269-217691; E-Mail: maria.ordeanu@brukenthalmuseum.ro.

DER MALER HANS ROTTENHAMMER (1564–1625) UND SEINE UMSTRITTENEN WERKE IN DER BRUKENTHAL-PINAKOTHEK*

VALENTIN MUREȘAN**

Pictorul german Hans Rottenhammer (1564–1625) și discutatele sale tablouri din Pinacoteca Brukenthal

După o scurtă prezentare a contextului artistic european de la sfârșitul secolului al XVI-lea și începutul celui de al XVII-lea, cu specială referire la manierismul de la curtea împăratului Rudolf al II-lea din Praga, autorul amintește că printre pictorii ce au lucrat pentru împărat se află și Hans Rottenhammer. Cele câteva date biografice despre pictorul născut la München, sunt urmate de considerații asupra stilului său „manierist italianizant”, trecându-se apoi la discutarea lucrărilor din Pinacoteca Brukenthal atribuite lui: *Diana și Callisto* (ulei pe placă de cupru 31 × 38 cm, nr. inv. 976) a fost cumpărată de Samuel Brukenthal ca lucrarea de școală italiană, dar Th. Frimmel (1894) o consideră în „maniera lui Rottenhammer”, iar Ludwig Baldass (1924) afirmă că este o lucrare autentică a lui Rottenhammer. Corespondența purtată și compararea cu alte lucrări ale pictorului duc la concluzia că este vorba de o operă autentică a lui Rottenhammer.

Judecata de apoi (ulei pe placă de cupru, 52 × 40,5 cm, nr. inv. 975), deși nu a fost achiziționată de Brukenthal, apare în catalogul din 1844 înscrisă ca tablou în *genul* lui Rottenhammer și rămâne azi cu aceeași atribuire, în pofida câtorva asemănări cu tabloul cu același titlu, de la National Gallery din Londra (fig. 1).

Pornind de la tabloul *Flagelarea lui Christos* aflat la Städel Museum din Frankfurt (fig. 2), care este cvasi-identic cu tabloul de la pinacoteca din Sibiu intitulat *Flagelarea Mântuitorului* (ulei pe placă de cupru 29 × 23 cm, nr. inv. 391), autorul consideră (cu mici ezitări), că tabloul de la Galeria Brukenthal, este tot o *replică autografă* a celui de la Frankfurt, deși a fost succesiv atribuit: Școala lui Dürer, *genul* lui Frans Francken cel Bătrân și *probabil* Johann König.

---

* Mitteilung, die im Rahmen der Jubiläumstagung: „Siebenbürgen und seine deutsche Minderheit. 50 Jahre *Forschungen zur Volks- und Landeskunde*, 16.–18. Oktober 2009, gehalten wurde.

** Dr. Valentin Mureșan, Forscher II. akad. Grades, Abteilung: „Europäische Kunst“, Brukenthalmuseum Hermannstadt/Sibiu; Dienstanschrift: Piața Mare, Nr. 4–5, Ro–550263 Sibiu; E-Mail: valentin.muresan@brukenthalmuseum.ro; Telnr.: 0040-269-217691; Fax: 0040-269-211545.

The German Painter Hans Rottenhammer (1564–1625) and His Controversial Paintings in the Brukenthal Art Gallery

After a brief presentation of the European artistic environment at the end of the 16th century and the beginning of the 17th century, stressing especially on the mannerism at the court of Rudolf II in Prague, the author reminds that among the painters that worked for the emperor was also Hans Rottenhammer. There were presented some biographic data about the painter born in München, then these are followed by considerations about his style – a mannerist in an Italian style. The author discusses then the paintings assigned to Hans Rottenhammer that are to be found in the Brukenthal Art Gallery, namely: *Dianne and Callisto* (oil on copper plate, 31 × 38 cm, inventory number 976) that was bought by Brukenthal as a piece of Italian art. Th. Frimmel (1894) considered it to be in *Rottenhammer's style*, but Ludwig Baldass (1924) considered it to be a genuine work by this painter. Through the means of the correspondence and by comparison with other works belonging to this painter the author concluded that it is a genuine work by Rottenhammer.

The Doomsday (oil on copper plate, 52 × 40,5 cm, inventory number 975) even if it wasn't acquired by Brukenthal we can find it in the Catalogue in 1844, named as a painting in *the style* of Rottenhammer, it is still considered nowadays in this term, in spite of some resemblances with the painting having the same title in The National Gallery in London (image 1).

Starting from the painting *Jesus Scourge* in The Städel Museum in Frankfurt (image 2), which is quite identical with the painting in The Brukenthal Art Gallery in Sibiu named *Savior's Scourge* (oil on copper plate, 29 × 23 cm, inventory number 391), the author considered, having little doubts, that the painting belonging to The Brukenthal Art Gallery is actually a replica of the one in Frankfurt, even if it was successively assigned to: *Dürer's School*, *the genre* of Frans Francken the Old and *probably* Johann König

Keywords: mannerism, The School in Prague, Hans Rottenhammer, Brukenthal Art Gallery, *Dianne and Callisto*, *The Doomsday*, *Savior's Scourge*.

"

SIEBEN THESEN ZUR ANSIEDLUNG DER SIEBENBÜRGER SACHSEN

PAUL NIEDERMAIER

Șapte teze privind așezarea sașilor în Transilvania

O preocupare centrală a domnului prof. dr. Thomas Nögler a fost așezarea sașilor în Transilvania. Dumnealui a întreprins cercetări ample din perspectiva istoricului, fiind posibilă completarea rezultatelor, sub forma a șapte teze, din viziunea istoriei habitatului și al evoluției populației:

I. Sașii au fost colonizați într-o zonă considerată în evul mediu ca puțin favorabilă habitatului uman.

II. Stilul în care au fost construite bisericile constituie reperul cel mai sigur pentru stabilirea perioadei așezării sașilor în diferite zone.

III. Etapele colonizării sașilor corespund unui concept strategic.

IV. Caracteristicile nucleelor așezărilor constituie un indiciu pentru decurgerea procesului de colonizare și pentru mărimea inițial mică a așezărilor.

V. În contextul imigrării și al mutării se poate stabili, ipotetic, numărul coloniștilor.

VI. Imigrarea și mutarea a avut loc în decursul unor perioade îndelungate.

VII. Așezările săsești au fost în general foarte statornice; procesul de abandonare a unor localități din anumite perioade a fost de importanță secundară.

Seven Theses Regarding the Saxons' Colonization in Transylvania

The paper is aiming at completing the theory of prof. dr. Thomas Nögler regarding the Saxons' colonization in Transylvania with seven theses as follows:

I. The region they were colonized was regarded in the Middle Ages as quite improper to be inhabited by humans.

II. The construction style of their churches constitutes a reliable evidence concerning the moment they settled in different zones of Transylvania.

III. The stages of colonization are consistent with a strategic concept.

IV. The nuclei of the settlements offer evidence concerning the moment of colonization and the initial dimensions of the villages.

V. The context of immigration and relocation allows the researcher to establish hypotheses concerning the number of colonists.

VI. Immigration and relocation took place during a long period of time.

VII. The Saxons' settlements were generally speaking very stable, so the abandonment of settlements was of less importance.

"Mg{y qtf u<eqput wv&qp'uv} rg."eqmpk} cv&qp."Vtcpu&k&cplcp"Uczqpu."ugwgo gpwu."ugwrgtu."hco k&kgu."
hcto uvgcf u."egpvgtu."f gugt vgf"xk&rci gu0"

"